

Plean Teanga do cheantar Chois Fharraige

Máire Ní Neachtain

Níl aon amhras ach go bhfuil an Ghaeltacht sa tréimse is cinniúnaí ariamh. Níl aon uireasa tuartha éadóchais ann agus tá an tuairimíocht ina leith sin ag fáil neart ardán agus poiblíochta. Ní féidir a shéanadh ach go bhfuil fianaise ann a thacódh leis an mbarúil go bhfuil an Ghaeilge mar theanga pobail go mór faoi bhrú agus go bhfuil athrú an-mhór ar an nGaeltacht mar a tuigeadh í. Ní gá liodán na gcúiseanna a ríomh anseo ach is fiú a lua gurb iad muintir na Gaeltachta féin is fearr a thuigeann foinsí agus comharthaí na fianaise.

Ó bunaíodh an stát seo tá an Ghaeilge ar chlár chuile rialtas. D'athraigh aidhmeanna agus spriocanna na rialtas de réir mar a caitheadh na blianta agus d'athraigh na modhanna leis na spriocanna céanna a aimsiú. Le blianta beaga anuas tosaíodh ag caint ar Phleanáil Teanga ach is rud é seo atá ar siúl sa stát seo le breis is ceithre scór bliain cé nár cuireadh an lipéad sin air. Beartais a dheimhneoidh a háit cuí don Ghaeilge i chuile ghné den saol an sainmhíniú is simplí a thabharfainnse ar Phleanáil Teanga.

Fógraíodh Straitéis Fiche Bliain don Ghaeilge faoi Nollaig na bliana 2010: an beartas is deireannaí ag rialtais na hÉireann le tacú leis an nGaeilge. Achtaíodh Acht na Gaeltachta sa mbliain 2012 mar thaca leis an straitéis sin. Gné fíor shuntasach den Acht céanna ná gur leagadh cúram na Pleanála Teanga sa nGaeltacht ar phobal na Gaeltachta féin. Ainmníodh 26 Limistéar Pleanála Teanga agus cúram anois ar na pobail sna limistéir sin pleananna a ullmhú leis an nGaeilge a láidriú ina gceantair féin agus tá roinnt maoinithe ar fáil ón Roinn Ealaíon, Cultúir agus Gaeltachta thar tréimhse dhá bhliain leis an bplean a réiteach.

Cuimsíonn Limistéar Pleanála Teanga Chois Fharraige an ceantar ó na Forbacha go Ros an Mhíl agus tuigeadh gur comhghuaillíocht láidir pobail sa gceantar ar fad a theastódh le go mbeadh rath ar aon phlean teanga don phobal ilchineálach, ilchumais

teanga seo. Cruthaíodh Fóram Chois Fharraige um Phleanáil Teanga (FCFPT) ar a bhfuil ionadaíocht ó chumainn agus eagrais atá gníomhach sa bpobal i réimsí forbartha, sóisialta agus oideachais an phobail. Tá Coiste Stiúrtha ag stiúradh an phróisis ó sheachtain go seachtain, ar a bhfuil ionadaí amháin ón gcúig cheantar bunscoile sa limistéir - Na Forbacha, An Spidéal, An Cnoc, An Tulaigh agus Ros an Mhíl - chomh maith le Bainisteoir Chomharchumann Sailearna agus Bainisteoir Chomhlacht Forbartha an Spidéil. Tá an Coiste Stiúrtha ag freagairt don Fhóram agus iad ag leagan clár agus tráthchlár oibre amach. Tá an comhlacht comhairleoireachta Seirbhísí Pleanála Teanga fostaithe le roinnt den obair a dhéanamh: taighde, roinnt tionscadal piolótach agus dréachtadh an phlean go háirithe.

Úsáid na Gaeilge a neartú i saol iomlán an cheantair: ar an teallach, le comharsana, sa scoil, san ionad oibre, sa láthair gnó agus in imeachtaí sóisialta an phobail an bhunaidhm atá ag an bhFóram. Le sin a bhaint amach, caithfear tuiscint a fháil ar cén fáth nach bhfuil cuid de phobal an cheantair ag déanamh rogha i leith na Gaeilge agus caithfear teacht ar mhúnlaí a chuideoidh leo rogha dearfach a dhéanamh i leith úsáid na teanga. Caithfear na dúshláin atá ag lucht labhartha na Gaeilge sa bpobal a thuiscint freisin. Caithfear bealaí a aimsiú le tacú leo siúd nach cainteoirí

rialtas Gaeilge iad faoi láthair, teacht ar dheiseanna le cur lena gcuid scileanna agus seansanna an teanga a labhairt. Seans láidir nach smaoiníonn daoine ar chúrsaí teanga ó lá go lá. Seans láidir freisin gur mór ag pobal an cheantair an Ghaeilge agus cónaí orthu sa nGaeltacht. Ach is seans láidir eile nach n-aithníonn daoine go bhfuil tábhacht as cuimse ag baint le hiompar teanga an duine aonair, go bhfuil tionchar ag a ndéanann an duine aonair ar scéal iomlán an phobail.

Tá an-obair á dhéanamh i scoileanna an cheantair le Gaeilge a thabhairt do pháistí an cheantair ach tuige go bhfágann oiread sin teaghlaigh an seachadadh teanga faoin scoil? An bhfuil an chúirtéis don Bhéarlóir ag ceilt spáis phoiblí ar an nGaeilgeoir? An bhfuil straitéisí ar fáil a dheimhneoidh gur féidir daoine ar bheagán Gaeilge sa bpobal a chumasú le páirt níos gníomhaí a ghlacadh le féiniúlacht Gaeltachta an phobail a chaomhnú agus a threisiú?

Más fuinn an Ghaeilge atá sa bpobal seo a bhuanú agus a threisiú teastóidh tuiscint, smaointe, cruthaitheacht agus díograis agus tá sin ar fáil i gCois Fharraige. Is ón bpobal don phobal an plean seo agus is faoin bpobal féin a bheas sé é a chur i bhfeidhm. Teastóidh rannpháirtíocht an phobail le go ndéanfar sin ar an mbealach is iomláine agus is éifeachtaí.

Ceantar bríomhar, forásach é seo gur féidir saol iomlán, taitneamhach a chaitheamh ann. Seo deis dúinn ar fad a dheimhniú gur mar Ghaeltacht a aithneofar an ceantar amach anseo. Is féidir le chuile dhuine sa bpobal a bheith páirteach agus gníomhach i bPleanáil Teanga. Ní rúndiamhair an-mhór é: úsáid an Ghaeilge agus tabhair deis do dhaoine eile í a úsáid.

*Is í Máire Cathaoirleach Fhóram
Chois Fharraige um Phleanáil Teanga*